

3. Бондар В.І. Особистісно орієнтований підхід до впровадження оновленого змісту спеціальної освіти. – Науково-методичний збірник „Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи в спеціальній школі, Запоріжжя, 2006.
4. Засенко В.В. До проблеми особистісного підходу у навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку. – Науково-методичний збірник „Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи в спеціальній школі, Запоріжжя, 2006.
5. Гроза Е.П. Врахування принципів наукового пізнання в процесі стандартизації в галузі спеціальної освіти. Психологія та педагогіка: спеціальні Збірник наукових праць. Книга 1. – К., 2001.
6. Збірник матеріалів I Всеукраїнської конференції з питань навчання глухих в Україні – К., 2001, УТОГ.
7. Збірник матеріалів I Всеукраїнської конференції з „Проблеми реабілітації інвалідів зі слуху в Україні на сучасному етапі та можливі шляхи їх вирішення” – К., 2003.

УДК: 376.33

ФЛЕРІ ВІКТОР ІВАНОВИЧ – ОСНОВОПОЛОЖНИК ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ СУРДОПЕДАГОГІКИ (до 210-ої річниці з Дня народження)

Гроза Е.П.

кандидат педагогічних наук, доцент
Інститут корекційної педагогіки та психології
НПУ імені М.П.Драгоманова

Стаття присвячена пам'яті видатного сурдопедагога, який народився у Франції в 1800 році, але вже у 17 років був запрошений до Росії, де спочатку викладав французьку мову у гімназії при Петербурзькому університеті, а з 1821 року викладав французьку мову в училищі для глухих дітей. Протягом трьох років В.І.Флері навчався екстерном у Петербурзькому університеті – з латинської і французької словесності та грецької мови. В 1835 році він був призначений інспектором училища глухих, а з 1838 року і до кінця життя (1856) був його директором.

Ключові слова: глухонімота, мімічні засоби, «чистий усний метод», «мімічний метод».

Доброю ознакою сучасності у всіх галузях науки про людину є вивчення і визначення творчості її видатних представників. У сурдопедагогії таким представником є Віктор Іванович Флері. Здобутки його творчості знайшли відображення у всіх наявних у даний час дефектологічних словниках, де він значиться як російський сурдопедагог, автор перших праць з основних питань сурдопедагогіки.

Перший Призедент Академії педагогічних наук України професор М.Д.Ярмаченко, будучи автором змістової монографії «Історія сурдопедагогіки» (1975 р), як слугує на протязі 35 років незамінним підручником у підготовці кадрів спеціальних шкіл для глухих та слабочуючих дітей, назвав В.І.Флері основоположником російської сурдопедагогічної системи навчання та виховання дітей з вадами слуху. В даній роботі М.Д.Ярмаченко зупинився на творчості В.І.Флері в тій частині, яка зазначалася як «Історія вітчизняної дореволюційної сурдопедагогіки».

Протягом всіх наступних років становлення та розвитку сурдопедагогіки, як науки, ім'я В.І.Флері знаходило місце в багатьох російських та українських виданнях. М.Д.Ярмаченко – знавець історії вітчизняної сурдопедагогіки стверджував, що роботи В.І.Флері опрацьовувались багатьма вітчизняними дослідниками. Ідеї В.І.Флері знаходили схвалення у вітчизняних сурдопедагогів протягом всього ХІХ століття та на початку ХХ століття.

На нашу думку вони не втратили свого науково-теоретичного значення та інтересу і в наш час. Саме це спонукало нас привернути увагу тих, хто готується до роботи з дітьми даної категорії і намагається поглибити свої знання.

Свою першу роботу «Глухонемые, рассматриваемые в отношении к их состоянию и к способам образования самим собою их природе», В.І.Флері опублікував у 1835 році. Ця книга має передмову і 27 розділів. Опублікувавши свою працю, Віктор Іванович, мав змогу прослідкувати за тим, наскільки вона зацікавила читачів та виявилася доцільною на той час, сприяла покращенню навчання та виховання «глухонімих». Перебуваючи в колі вихованців та вихователів, беручи участь в навчально-виховному процесі та виконуючи відповідальну роль організатора життя колективу Петербурзького училища, В.І.Флері все більше переконувався у

потребі спеціально організованого навчання та виховання дітей позбавлених можливості самостійно пізнавати і усвідомлювати здобуті знання про оточуючий їх світ лише на основі власних спостережень.

Відсутність або зниження слуху негативно впливає на загальний розвиток дитини. Перед автором постало завдання. Як привернути увагу громадськості до стану розвитку психічних функцій в умовах обмежених можливостей самостійно набуття життєвого досвіду та вміння дітей передавати власні враження про сприйняття своїм одноліткам, батькам та педагогічному колективу через збіднення мови і мовлення, а в більшості випадків і через їх відсутність. В даній книзі автором розтлумачувалося явище глухонімоти, роз'яснювався негативний вплив втрати слуху на мовний розвиток дитини. Разом з тим, автором підкреслювалися психологічні особливості глухих дітей і наголошувалося, що глухонімота не позбавляє дитину можливостей розвитку і удосконалення. Але для реалізації таких можливостей, на думку В.І.Флері, потрібно спеціально організоване навчання та виховання, розпочинаючи з дошкільного віку. Вже в ті далекі від нас роки ним була висловлена думка про дошкільне навчання та виховання у спеціальних закладах дітей з вадами слуху або цілеспрямоване навчання та виховання в сім'ї.

В роботі наявні коментарії для батьків. Поради батькам В.І.Флері висловлював тактовно, вони були наповнені щирістю та вірою в розумне сімейне виховання. В.І.Флері покладав надію на те, що батьки дітей з вадами слуху взмозі допомогти своїм дітям, шукаючи оптимальний спосіб спілкування. Здобувши власний досвід спілкування з дітьми під час роботи в Петербурзькому училищі, В.І.Флері впевнено рекомендував користуватися різними способами спілкування батьків та дітей. Він вважав що необхідно вживати різні способи спілкування: усне, дактильне та письмове мовлення, мімічні жести, тобто використовувати словесне спілкування та міміко-жестуляційне мовлення.

На той час з проблеми спілкування точилася гостра боротьба. В.І.Флері мав власні погляди, які були представлені в роботі у повному обсязі. У книзі знайшло місце і для історії навчання «глухонімих», як на той час позначалася категорія дітей з вадами слуху. Багато уваги звернено на опис змісту навчання. Найбільша частина матеріалу в роботі приділено висвітленню шляхам оволодіння глухими письмом і читання, лексичними та граматичними сторонам мови і мовлення, що повністю виправдано.

В межах нашої статті важко передати весь зміст названої роботи, та на нашу думку, і не потрібно, оскільки сам В.І.Флері посилався на об'єктивні фактори, що впливають на успішність досягнення різного рівня опанування дітьми мовою. Сам факт, що за роботу «Глухонемые, рассматриваемые в отношении к их состоянию и к способам образования самим своственным их природе», В.І.Флері був в 1836 році удостоєний половиною Демидівської премії, свідчить про те, що В.І.Флері залишив безцінну спадщину та добру пам'ять про себе, як мудру, гуманну людину, творчу та далекоглядну людину. Робота була опублікована в 1835 році, тобто в молодому віці. Другу свою працю В.І.Флері опублікував у 1847 році, через 12 років після виходу першої, але вона була менш змістовною, складалася з двох частин. Назва її була значно простіша першої «Правила моральності».

Очевидно працюючи директором Петербурзького училища, мав менше часу для теоретичних розробок з актуальних проблем. Дана робота просякнута ідеями філантропічно-опікунського, релігійного виховання, а у зв'язку з цим вона повністю втратила своє значення у порівнянні з першою книгою, яка не втратила свого науково-теоретичного інтересу і у XIX столітті.

Третя книга В.І.Флері «Про викладання усного слова глухонімих», була написана на основі власного досвіду навчання глухих учнів усної мови. Протягом 10-ти років Віктор Іванович викладав в училищі усну мову (1846-1856рр.) реалізував свої ідеї, викладені в першій роботі. В 1859 році, вже після смерті В.І.Флері, вийшла третя робота і у 1881 році перевидана під назвою «Правила викладання глухонімих штучного усного слова». Дана робота складалася з двох частин. В першій автором висвітлені особливості та можливості навчання глухих усної мови та мовлення в тісному взаємозв'язку з мімікою та письмом. Поряд з цим охарактеризовані органи мови та умови в яких здійснюється навчання вимови глухих дітей.

У другій частині – подається практичний матеріал для сурдопедагогів.

Цікаво, що другим знаним вітчизняним сурдопедагогом М.М.Лаговський, який також працював в Петербурзькому училищі (1885 -1910 рр), високо оцінював роботи В.І.Флері, особливо третю з них. Він назвав її «настільною книгою» для вчителя шкіл глухих.

Сучасність характеризується значними зрушеннями у справі підготовки дітей з вадами слуху до самостійного життя. Вже реалізована ідея дошкільного виховання дітей з вадами слуху, а також їх диференційованого навчання та виховання, поглибилися дані про стан психічних функцій, знайдено шляхи навчання вимові, здійснюване за скороченою системою фонем та навчання глухих дітей мови за принципом мовного спілкування. Останнє десятиріччя характеризується науковим дослідженням проблеми місця і ролі мови жестів в навчанні дітей з вадами слуху.

Зроблене В.І.Флері високо оцінено його послідовниками. Відомі до сьогодні ідеї Віктора Івановича трактуються сучасними дослідниками об'єктивно є цінними тим, що цитати з його робіт знаходять своє заслужене місце у працях дослідників сьогодення. Сьогодні в сурдопедагогіці вносяться зміни, але думки В.І.Флері знаходять своє підтвердження на практиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Флери В.И. Глухонемые, рассматриваемые в отношении к их состоянию и к способам образования самим своственным их природе. СПб., 1835.
2. Флери В.И. Правила преподавания глухонемым искусственного слова. Спб., 1859
3. Флери В.И. Правила моральности. СПб., 1847.
4. Спеціальна педагогіка. Понятійно-термінологічний словник «Альма-матер», Луганськ, 2003.
5. Ярмаченко М.Д. Історія сурдопедагогіки. «Вища школа», К., 1975.

УДК 376.1 + 364.048.6].005.21:332.012.2.005.591.3

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ КОРЕКЦІЙНО- РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ДОПОМОГИ ЯК СКЛАДОВА СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Дегтяренко Т.М.

кандидат педагогічних наук, доцент
Інституту спеціальної педагогіки НАПН України

У статті наведені пропозиції до проекту концепції та стратегії соціально-економічного розвитку регіону у світлі сучасних підходів до стратегії розвитку корекційно-реабілітаційної допомоги особам з особливими потребами. Зроблена спроба на регіональному рівні створити передумови для ефективної та якісної допомоги особам з психофізичними порушеннями та/або з інвалідністю протягом їх життя.

В статті приведені пропозиції до проекту концепції та стратегії соціально-економічного розвитку регіону в світлі сучасних підходів до стратегії розвитку корекційно-реабілітаційної допомоги особам з особливими потребами. Сделана попытка на регіональному рівні створити передумови для ефективної та якісної допомоги особам з психофізичними порушеннями та/або з інвалідністю протягом їх життя.

Suggestions to the concept and strategy of socio-economic development of the region project in the view of modern approaches to the development strategy of correctional-rehabilitation help to persons with special needs are given in the article. An attempt to create regional conditions for effective and quality help for persons with mental and physical impairments was made.

Ключові слова: особи з психофізичними порушеннями та/або з інвалідністю, корекційно-реабілітаційна допомога, соціальна політика, стратегія, соціально-економічний розвиток.

Ключевые слова: лица с психофизическими нарушениями и/или с инвалидностью, коррекционно-реабилитационная помощь, социальная политика, стратегия, социально-экономическое развитие.

Keywords: people with mental and physical impairments, correctional-rehabilitation help, social policy, strategy, socio-economic development.

Постановка проблеми. За висновками науковців, нову систему корекційно-реабілітаційної допомоги особам з психофізичними порушеннями та/або з інвалідністю, слід будувати не прибігаючи до руйнації спеціальної. Не може існувати беззастережний підхід до перебудови існуючої системи допомоги особам з психофізичними порушеннями та/або з інвалідністю в галузях соціальної сфери (медичної, спеціальної освіти, соціального захисту) без належного наукового обґрунтування, тому що це може призвести в перспективі до невиконання поставлених завдань. Систему спеціальної освіти слід зберегти, але надати їй нових засад та організаційної структури.

Особливістю нинішньої ситуації є те, що у практиці допомоги особам з психофізичними порушеннями та/або з інвалідністю виникли неузгодження між нормативно-правовими актами та реальною ситуацією, що існує у кожному регіоні нашої країни. Саме такі протиріччя, що виникають у практиці корекційно-реабілітаційної допомоги обумовлюють необхідність, по-перше, реалізації нового стратегічного курсу допомоги особам з психофізичними порушеннями та/або з інвалідністю, по-друге, включення стратегії розвитку системи корекційно-реабілітаційної допомоги в загальну стратегію соціально-економічного розвитку регіону.

Аналіз актуальних досліджень. У попередніх публікаціях [2; 3; 4], ми вели мову про теоретичні та науково-методичні аспекти управління системою корекційно-реабілітаційною допомогою. Але обсяг публікацій не дав можливості ґрунтовно розкрити матеріал по зазначеній проблематиці. Ми планували в наступних публікаціях